

Yerel Yönetimlerde ETİK

Saffet Arıkan BEDÜK

Türk İdareciler Derneği
Genel Başkanı

E.Vali-E.Milletvekili

GİRİŞ

Anayasa'nın 123. maddesine göre, İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Anayasa'nın 123. Maddesinde mahalli idareler tanımlanmıştır. Buna göre, mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen kamu tüzel kişileridir. Görüldüğü gibi, yerel yönetimler kamu yönetiminin bir parçasıdır ve kamu idaresinin tabi olduğu etik mevzuatın da muhatabıdır.

Genel olarak etik/ahlak doğru-yanlış, iyi-kötü ile ilgili değerler, ilkeler ve kurallardır demektir.

ETİK – AHLAK KAVRAMLARI

Ahlak, kelimenin en dar anlamıyla, neyin doğru veya yanlış sayıldığı (sayılması gerektiği) ile ilgilidir. Bu anlamda ahlak görelidir ve toplumdaki topluma deği-

şebildiği gibi, aynı toplum içindeki farklı grupların benimsediği ahlak kuralları arasında bile farklılıklar vardır. Etik ise ahlakı konu edinen felsefe dalıdır. Etik, kişinin davranışlarına temel olan ahlak ilkelerinin tümüdür. Etik, insanlara "işlerin nasıl yapılması gerektiğini" belirlemede yardımcı olan kılavuz (rehber) değerler, ilkeler ve standartlardır. Etik, insan tutum ve davranışlarının iyi-kötü, doğru-yanlış açısından değerlendirilmesidir.

Etik kurallarının, açık ve belirli bir alana ilişkin yazılı kuralları içermesi beklenir. Örneğin; sanat etiği, siyaset etiği, tıp etiği, eğitim etiği, medya etiği vb. Bu ilkeler, uyması beklenen bireylerin özelliklerine göre değil evrensel kabul gören kavramlara dayalı olarak geliştirilirler.

Etik ilke ve değerler, her düzeydeki kamu görevlileri için, çalışma hayatı içinde neyin iyi ve doğru olduğuna dair yönlendirici bir çerçeve sunmaktadır.

Tablo 1. Genel ve Etik Kurallar

Türü	Kaynağı	Uyma Nedeni
Din	Tanrı	İnanç-Günah Korkusu
Ahlak	Toplum ve Vicdan	İnanç-Ayıplanma Korkusu
Hukuk	Devlet	İnanç-Maddi Yaptırım Korkusu

ETİK, DİN, AHLAK

Din olmasa da ahlak kuralları olacaktı; zira toplumsal yaşam ortak davranış kuralları ile mümkündür. Ancak, din ve ahlak genelde birbirini destekler. Ahlak kurallarının önemli bir bölümü zaman içinde devlet kurumu bünyesinde hukuk kurallarına ve yasalara dönüşmüştür.

Hukuk ve Ahlak Kurallarının Farklılıkları

Hukuk kuralları yazılıdır.

Hukuk kuralları devlet tarafından oluşturulur.

Hukuk kuralları devlet tarafından uygulanır.

Hukuk kurallarının yaptırımı maddidir.

Hukuk kuralları olumsuz durumları, yani suçu tanımlar.

Hukuk ve Etik Kurallarının Benzerlikleri

Genel olarak bakıldığında; Hukuk, Etik ve de Din kuralları ortak değerlere, ilkelere dayanır.

Adalet (adil olma hakça davranma)

Eşitlik-Tarafsızlık (eşit davranma, nesnellik, ehliyeti-liyakatı esas alma)

Doğruluk-Dürüstlük (içi dışı bir olma, "hilesiz" olma)

Sorumluluk (bencillik ve kişisel çıkarlardan uzak olma, sorumlu davranma)

Dini ve Etik / Ahlaki Kuralların Ortak Yanları

OLUMLU	OLUMSUZ
- sözünde durmak	- yalan söylemek
- onurlu olmak	- hile yapmak
- açık olmak	- hırsızlık yapmak
- tutarlı olmak	- hasetlik yapmak
- kişisel bütünlük	- dedikodu yapmak
- insancıl olmak,	- açgözlü olmak
- insanlara yardımcı olmak	- dalkavukluk
- emaneti ehline teslim etme	- rüşvet almak

Bu örnekler çoğaltılabilir,

YEREL YÖNETİMLERDE, ETİK İLKELER

Gerek genel olarak kamu idarelerinde, gerekse yerel yönetimlerde başlıca Etik ilkeleri

- Adalet
- Eşitlik
- Dürüstlük ve Doğruluk
- Tarafsızlık
- Sorumluluk
- İnsan Hakları
- Hümanizm
- Bağlılık
- Hukukun Üstünlüğü
- Sevgi
- Hoşgörü
- Saygı
- Tutumluluk
- Demokrasi
- Olumlu İnsan İlişkileri
- Hizmet Std. Yükseltilmesi
- Açıklık
- Hak Ve Özgürlükler
- Emegın Hakkını Verme
- Yasa Dışı Emirlerle Direnme

YEREL YÖNETİMLERDE BAZI ETİK DIŞI DAVRANIŞLAR

1. Ayrımcılık
2. Kayırma
3. Rüşvet
4. Psikolojik yıldırma
5. İhmal
6. Sömürü (istismar)
7. Bencillik
8. Yolsuzluk
9. Şiddet-Baskı-Saldırganlık
10. İşe Politika Karıştırma
11. Hakaret ve Küfür
12. Bedensel ve Cinsel Taciz
13. Görev ve Yetkinin Kötüye Kullanımı
14. Dedikodu
15. Zimmet

YEREL YÖNETİMLER ETİK ORTAM

Ekonomik Yapı: Ülkemizde bilgi-iletışim ve Hizmet ağırlıklı; küreselleşmeye önemli ölçüde entegre olmuş; serbest piyasa ağırlıklı bir model mevcuttur..

Siyasal Yapı: Sürekli katılıma dayalı, insan hakları ağırlıklı liberal demokrasiye yönelik bir model geçerlidir.

Toplumsal Yapı: Hizmet sektöründe çok çeşitli profesyonel çalışanların olduğu, insan haklarının ön plana çıktığı; sivil toplum kuruluşları da dahil çok aktörlü örgütlenmelerin ve etkinliklerin ön plana çıktığı bir model vardır.

Bu kapsamda yerel yönetimler, etik ilkeleri gözeterek dikkatli ve verimli bir kamu hizmet anlayışını esas almalıdır.

YEREL YÖNETİMLERDE ETİK HİZMET İLKELERİ

- Misyon ve vizyon belirleyip, takip etmek.
- Stratejik Yönetimi esas almak.
- Toplam Kalite Yönetimini gözetmek.
- En iyi uygulamaların benimsenmesini sağlamak.
- e-Devlet uygulamalarına uyumlu hizmet altyapısını kurmak,
- Proje Yönetimini esas almak.
- Değişim Yönetimini benimsemek, değişimi yönetmek.
- Her alanda bilgi ve teknoloji yönetimini esas almak.
- Yaşam kalitesini yükseltmek

ETİK MEVZUATI

- 5176 Sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Kabul Tarihi : 25/05/2004

- Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

13/04/2005 tarihli ve 25785 sayılı Resmi Gazete

KAPSAM

- Genel bütçeye dahil dairelerde,
- Katma bütçeli idarelerde,
- Kamu iktisadi teşebbüslerinde,
- Döner sermayeli kuruluşlarda,
- Mahalli idareler ve bunların birliklerinde,
- Kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarında,
- Çalışan; yönetim ve denetim kurulu ile kurul, üst kurul başkan

ve üyeleri tüm dâhil personeli kapsar.

Etik davranış ilkelerine uyma (Yön. Md.23)

- Kamu görevlileri, görevlerini yürütürken Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte belirtilen etik davranış ilkelerine uymakla yükümlüdürler. Bu ilkeler, kamu görevlilerinin istihdamını düzenleyen mevzuat hükümlerinin bir parçasını oluşturur.
- Bu Kanun kapsamındaki kamu görevlileri, bir ay içinde, Ek- 1’de yer alan “Etik Sözleşme” belgesini imzalamakla yükümlüdürler. Bu belge, personelin özlük dosyasına konur.
- Kurum ve kuruluşların yetkili sicil amirleri, personelin sicil ve performansını, bu Yönetmelikte düzenlenen etik davranış ilkelerine uygunluk açısından da değerlendirirler.

Personeli bilgilendirme (Yön. Md.24)

- Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen her düzeydeki personel, istihdama ilişkin koşulların bir parçası olarak etik davranış ilkeleri ve bu ilkelere ilişkin sorumlulukları hakkında bilgilendirilir.

Etik komisyonu (Yön. Md.29)

Kurum ve kuruluşlarda, etik kültürünü yerleştirmek ve geliştirmek, personelin etik davranış ilkeleri konusunda karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak tavsiyelerde ve yönlendirme de bulunmak ve etik uygulamaları değerlendirmek üzere kurum veya kuruluşun üst yöneticisi tarafından kurum içinden en az üç kişilik bir etik komisyonu oluşturulur.

Etik komisyonu (Yön. Md.29)

Etik komisyonu üyelerinin ne kadar süreyle görev yapacağı ve diğer hususlar, kurum ve kuruluşun üst yöneticisince belirlenir. Etik komisyonu üyelerinin özgeçmiş ve iletişim bilgileri, üç ay içinde Kurula bildirilir. Etik komisyonu, Kurul ile işbirliği içinde çalışır.

ETİK BİR YEREL YÖNETİM İÇİN İZLENECEK TEMEL KURALLAR

- İyi yönetim,
- Duyarlılık,
- Saydamlık ve hesap verebilirlik,
- İnsan haklarına saygı,
- Eşitlik ve ayırım yapmama,
- Vatandaşa güven ve vatandaş memnuniyeti,
- Çıkar çatışmasından kaçınma,
- Denetime imkân verme,
- İnsan hakları,

SONUÇ

- Yasanın bittiği yerde etik devreye girmelidir.
- Yani bu yeni toplumsal düzenin yeni yasalardan öte etik kültüre gereksinimi vardır.
- Toplumsal düzenin yolsuzlukla mücadelede **“etiklik”** olgusunu kullanmasına gereksinim vardır.
- Karar vericilerin hesap verilebilirliği artırılmalıdır.
- Performans değerlendirmesine etik duyarlılığı da katmak gerekir.
- Etik duyarlılık, etik eğitimi ile sağlanabilir, bu alanda eğitime ağırlık verilmelidir.
- Yasal müeyyideler de gereklidir ama şeffaflık ve süreklilik için **“etik”** kültür esas alınmalıdır.